

72. DUBROVAČKE LJETNE IGRE
72ND DUBROVNIK SUMMER FESTIVAL
2021.
HRVATSKA CROATIA

FESTIVALSKI DRAMSKI ANSAMBL
FESTIVAL DRAMA ENSEMBLE

WILLIAM SHAKESPEARE
HAMLET

PAOLO MAGELLI
REDATELJ / DIRECTOR

TVRĐAVA LOVRJENAC
LOVRJENAC FORT
21. -24. SRPNJA 2021. | 21-24 JULY 2021
21:30 9.30 PM

**WILLIAM SHAKESPEARE:
HAMLET HAMLET,
PRINCE OF DENMARK**

PREMA PRIJEVODU AFTER TRANSLATION
IN CROATIAN BY: **VLADIMIR GERIĆ**

REDATELJ / DIRECTED BY
PAOLO MAGELLI

ADAPTACIJA I DRAMATURGIJA /
ADAPTATION AND DRAMATURGY BY
ŽELJKA UDOVIČIĆ PLEŠTINA

SCENOGRAF / SET DESIGNER
LORENZO BANCI

KOSTIMOGRAF / COSTUME
DESIGNER **LEO KULAŠ**

GLAZBA / MUSIC BY
LJUPČE KONSTANTINOV

VIDEO PROJEKCIJE / VIDEO BY
IVAN MARUŠIĆ KLIF

OBLIKOVATELJI SVJETLA / LIGHTING
DESIGNERS
ALEKSANDAR ČAVLEK

MAČEVANJE POSTAVIO I UVJEŽBAO /
FENCING **LOVRO BUVA**

ASSISTENTICA REDATELJA /
ASSISTANT DIRECTOR **TAMARA
DAMJANOVIĆ**

ASISTENTICA KOSTIMOGRAFA /
ASSISTANT COSTUME DESIGNER
ANA FUCIJAŠ

ASISTENT AUTORA VIDEO PROJEKCIJA
/ ASSISTANT FOR VIDEO **MIRAN
BRAUTOVIĆ**

INSPICIJENT / STAGE MANAGER
ROKO GRBIN

KLAUDIJE, DANSKI KRALJ / CLAUDIUS,
KING OF DENMARK – **MILAN
PLEŠTINA**

HAMLET, SIN POKOJNOG I SINOVAČ
SADAŠNJEG KRALJA / SON TO THE
FORMER AND NEPHEW TO THE
PRESENT KING – **FRANO MAŠKOVIĆ**

POLONIJE, GLAVNI DRŽAVNI TAJNIK /
POLONIUS, LORD CHAMBERLAIN –
NIKŠA BUTIJER

HORACIJE, HAMLETOV PRIJATELJ /
HORATIO, FRIEND TO HAMLET –
ERMIN BRAVO

LAERT, POLONIJEV SIN / LAERTES, SON
TO POLONIUS – **UGO KORANI**

ROSENCRANTZ, DVORJANIN,
HAMLETOV PRIJATELJ / COURTIER,
FRIEND TO HAMLET – **ENES VEJZOVIĆ**

GUILDENSTERN, DVORJANIN,
HAMLETOV PRIJATELJ / COURTIER,
FRIEND TO HAMLET
– **PJER MENIČANIN**

GLUMICA KRALJICA / ACTRESS
PLAYING THE QUEEN, GLUMICA
GLAZBENICA / MUSICIAN, VOJNIK /
SOLDIER – **HRVOJKA BEGOVIĆ**

GROBAR / GRAVE-DIGGER, GLUMAC
KRALJ / ACTOR PLAYING THE KING,

VOJNIK / SOLDIER – **DOMAGOJ
JANKOVIĆ**

GROBAR / GRAVE-DIGGER, PRVI
GLUMAC / FIRST ACTOR, VOJNIK /
SOLDIER – **MATIJA ČIGIR**

GROBAR / GRAVE-DIGGER, LUCIJAN /
LUCIUS, VOJNIK / SOLDIER –
BERNARD TOMIĆ

GROBAR / GRAVE-DIGGER, GLUMAC /
ACTOR, SUDAC / REFEREE, VOJNIK /
SOLDIER – **KARLO MRKŠA**

GROBAR / GRAVE-DIGGER, GLUMAC /
ACTOR, SVEĆENIK / PRIEST, VOJNIK /
SOLDIER – **PAVLE VRKLJAN**

FORTINBRAS, NORVEŠKI KRALJEVIĆ /
PRINCE OF NORWAY – **RANKO
ZIDARIĆ**

GERTRUDA, DANSKA KRALJICA,
HAMLETOVA MAJKA / GERTRUDE,
QUEEN OF DENMARK AND MOTHER OF
HAMLET – **NINA VIOLIĆ**

OFELIJA, POLONIJEVA KĆI / OPHELIA,
DAUGHTER OF POLONIUS –
ANDELA RAMLJAK

FOTOGRAFIJE / PHOTOGRAPHY BY
MARKO ERCEGOVIĆ

HAMLET ILI JUNAK LITERATURE KAO ANTIJUNAK NAŠEG DOBA

Preotimanje vlasti. Tihi državni udar. Zločini. Ubojstva. Smrt vladara pod nerazriješenim okolnostima. Lažni prijatelji. Hamlet, koji je ostavio vrijeme bezbrižnosti za sobom. On više nije mlad ni naivan, nema entuzijazma neutemeljenih mladenačkih zanosa. Čovjek je to izgrađenih stavova u vremenu duhovne ugroženosti. Ali vrijeme u Elsinoru, domovini iz koje je izbivao godinama studirajući filozofiju – drugačije je prolazilo. I Hamlet više ne poznaje i ne prepoznaje ono kamo se vratio. Pravila su druga. Ljudi koje je znao su drukčiji. Kako se snaći? Kome vjerovati? Treba li djelovati? Ima li načina oduprijeti se? Elsinor postaje Lovrjenac. Metafora onoga što nas danas okružuje. Zidovi koji porobljavaju naše glave. Mjesto korupcije, okoliš koji je beznadno postao kompromitiran svojom orijentacijom k prijetvornosti, dvostrukim igrama, makjavelističkoj politici. Sve je vrlo politizirano, moć i strah igraju se sa sigurnošću zemlje. Prisluški vanja, špijuniranje, političke intrige, izdaja, mržnja, osveta... dio su svakodnevice koja se podrazumijeva. Ni ljubavi u takvom svijetu nema mjesta. Sve se podređuje ostvarivanju interesa. Kad postaje vidljivim da to ne moraju biti vlastiti, već mogu biti i oni „viši“ interesi, shvaćamo kako je taj svijet našega Hamleta postao opasno mjesto. Sve vrvi marionetama koje miču rukama u zadanim i očekivanim pravcima i intervalima i tako postaju, čak i bez namjere, oruđe zločina. Društvo od Hamleta očekuje reakciju. Ali svatko od nas doživljava zadane okolnosti prema vlastitom stanju duha. A ono nameće jednu od osnovnih dilema, a to jest problem identiteta. Zadano ti je vrijeme, mjesto i okolnosti. Kako reagirati? Na koji način preuzeti odgovornost? Hamlet stiže, više ne prihvaća i ne može razumjeti političke zakonitosti i svjetonazor Elsinora. Ali činjenica

da se vratio i mjesto gdje se vratio – nepovratno ga određuju. Njegov odnos s Elsinorom jest čudan: ne može se u njemu snaći, ne želi se naći, ali je – kroničan. Ne može otići, ostaje. I prisiljen je na uzaludan pokušaj očuvanja integriteta i identiteta. Taj kompulzivni brbljavac i ovoga puta pokušava se od prijevara, dogovora i kratkotrajnih uzurpatora vlasti braniti riječima. Obračunava se jezikom. Ali te riječi postaju i ostaju tek „riječi, riječi, riječi...“ Argumentima nema mjesta u takvom okruženju. I zato se događa stalni nesporazum koji izniče prvenstveno iz nerazumijevanja sebe u kontekstu vremena i mjesta na kojem se zatekao. Kako se suočiti sa svijetom koji nalaziš moralno neprihvatljivim? Umjesto da ponudi rješenje, on smišlja bijeg u ludilo. Traži izlaz u ludilu koje postaje jedinim smislenim agensom djelovanja jer jamči tek privremenu slobodu duha. Istovremeno, njegova gipka intelektualna superiornost smješta Elsinor u širi kontekst, fokusira problem na općoj razini. Početna izmještenost tako postaje još strašnijom i definitivnijom. Mora se sakriti u ludilo da bi pokušao preživjeti, nadživjeti, izbjeći utapanje u posvemašnjoj truleži, prevlasti mediokritetstva. Njegovo ludilo, jest namjerno u početku, ali kasnije Hamlet prestaje biti svjestan granica svojega dobrovoljnog ludila, solilokviji u koji je nužda stjerala njegovu brbljavost, otvaraju prostor njegovoj unutarnjoj borbi. Borbi kojom se suprotstavlja svojim unutarnjim dilemama, onoj koja rađa pojavljivanjem duhova prošlosti koji nas neumitno prate. Prije no što se odluči na činjenje, on traži i preispituje svoju vezu s njima. Kompleksnost ljudske prirode ovisi o okolnostima koje joj bivaju nametnute, ali modus djelovanja o osobnoj odluci. Hamletova razmišljanja o hipokriziji politike, moralu, tek su mjesto traženja razloga za odustajanje od osvete jer njegov integritet ne dopušta princip „oko za oko, zub za zub“. Da li na zločin odgovoriti zločinom ili pronaći drugi način? Ali „smrt jednog kralja ne dolazi nikad sama, već ko vir povlači sve što joj je blisko za sobom“. Prekasno je. Zaražen je, inficiran onim što je želio izliječiti. Tako naš Hamlet

koji nije heroj, i u tome i jest njegova kvaliteta, on, zarobljen okolnostima i vremenom, položajem i svojom osobom prisiljen na reakciju koju preispituje izazivajući tako usud – slučajno okrvavi ruke. Njegova borba neće dovesti ni do kakvog rješenja. U ruke mu guraju mač. Otrov. Krv. Previše krvi za sretan kraj. Vrijeme ga osuđuje na nestanak. Hamlet naše generacije, istina, reagira suočen s očekivanjima društva, ali nema više ideju – što poslije pobune ! ? Kako ustrojiti svijet? Ali, tko je sretan u Elsinoru? Možda jedino grobari. Što se rješava kad Fortinbras, stranac, u ovo naše vrijeme preuzme vlast? Kakav on to novi red, moral, politiku donosi? Nikakav.

Demagogiju. Nema sretnog novog života. Ne nastaje obećana zemlja. Tek neka viša politika u kojoj se ogleda tek europska kriza identiteta.

Željka Udovičić Pleština

TKO JE BIO SHAKESPEARE?

Rođen je u Stratfordu na Avonu, gdje je imao obitelj, otišao je u London, postao glumac i pisac, vratio se u Stratford, napisao oporuku i umro. Iako je ostavio gotovo milijun riječi u tekstu, imamo samo 14 riječi napisanih njegovom rukom – njegovo ime, potpisano šest puta, i riječi “od mene”, na oporuci. Nijedna bilješka, pismo ili stranica nisu preživjeli. Nemamo nikakav opis njegova lika koji bi bio zabilježen tijekom njegova života. Nismo sigurni ni kako bismo pisali njegovo ime, no to izgleda nije znao ni on jer mu ime nikad nije dvaput napisano na isti način u potpisima koji su preživjeli. Piše William Shaks, William Shakespe, Wm Shakespe, William Shaksper, Willm Shaksper i William Shakspeare. Zanimljivo, jedini način pisanja koji nije koristio onaj je koji danas koristi cijeli svijet – William Shakespeare. Svaka Shakespeareova biografija sadrži 5 posto činjenica i 95 posto nagađanja. Za Shakespearea ne znamo je li ikada izbivao iz Engleske. Ne znamo s kime se

družio ili kako se zabavljao. Njegova seksualnost je nerazrješiv misterij. Nemamo podataka o tome gdje je boravio osam ključnih godina, kad je ostavio ženu i troje male djece u Stratfordu i postao, gotovo nemogućom brzinom, uspješan dramatičar u Londonu. Do vremena kad je prvi put u tiskanom obliku spomenut kao dramopisac, 1592., više od polovice njegova života već je bilo prošlo. U svemu ostalom on je svojevrsni literarni ekvivalent elektrona – zauvijek je tu, i nije tu. William Shakespeare, to na sreću znamo, rodio se 1564., a umro 1616. Pravo je čudo da je preživio prvu godinu života, jer su tada u Stratfordu na Avonu novorođena djeca masovno umirala od kuge. Ne znamo točan datum rođenja, ali s obzirom na to da je u župnim knjigama zabilježeno da je kršten 26. travnja, pretpostavlja se da je rođen 23. travnja. No kako se Shakespeare rodio po starom julijanskom kalendaru, ispravno bi bilo njegov rođendan slaviti 3. svibnja. Formalno obrazovanje završio je u 15. godini, no što je radio do 1582., nitko nema pojma, ali tada je službenik u Worcesteru zabilježio da je Will zatražio dozvolu za brak s Anne Hathaway i platio je 40 funta, što bi danas bilo oko 200 tisuća kuna. Shakespeareu se iz nekog razloga prilično žurilo vjenčati s osam godina starijom Anne. O njegovoj supruzi ne znamo gotovo ništa, osim da je bila iz dobrostojeće obitelji, jedna od sedmero djece, da je umrla u dobi od 67 godina i da joj je suprug oporukom ostavio svoj “drugorazredni krevet”. Ona i William imali su troje djece: Susan koja se rodila 1583. te blizance Judith i Hamneta koji su rođeni 1585. A kako je Will od siromašnog 21-godišnjeg mladića s troje djece postao londonski dramatičar, e to je prava tajna. Suočeni s bogatstvom teksta, a siromaštvom konteksta, znanstvenici su se opsesivno fokusirali na ono što mogu znati. Izbrojili su svaku riječ koju je on napisao, zabilježili svaku točku i zarez. Tako Shakespeareovi radovi sadrže 138.198 zarezova, 26.794 dvotočke i 15.785 upitnika. Njegovi likovi o ljubavi govore 2269 puta, a o mržnji samo 193 puta. Sveukupno nam je ostavio 8,884.647 riječi.

Dokumentacija o Shakespeareu vjerojatno nam se čini oskudnom samo zato što nas on toliko zanima, jer o njemu znamo više nego o ijednom drugom dramatičaru toga doba. I što je najvažnije, imamo gotovo sve njegove drame, 36 od njih 38, koje su preživjele zahvaljujući Henryju Condellu i Johnu Hemingesu koji su sastavili više– manje potpuno izdanje njegovih djela nakon njegove smrti – Prvi folio. Vjeruje se da ih je tiskano oko 1000, a da ih je do danas preživjelo 228. Primjerak koji je 1623. koštao jednu funtu, danas je jedan od najskupljih rukopisa na svijetu. Nedavno je u aukcijskoj kući Christie's jedan upravo prodan za 4,4 milijuna kuna. Pretpostavlja se da je Will stigao u London kasnih 80-ih godina 16. stoljeća. Prvi nedvojbena spomen njegova imena kao dramatičara pronađen je u bilješki jednog pamfleta. U bilješci ga Robert Green nemilosrdno ogovara i naziva uobraženim skorojevićem koji misli da je “jedini scenotresac (Shake-scene) u zemlji”. Gotovo svi se slažu da je karijera Shakespearea kao dramatičara počela oko 1590., no puno je manje slaganja oko toga kojim je dramama počela. Rasprava bi bilo mnogo više da 1598. nije objavljena knjiga Francisa Meresa u kojoj on navodi da je Shakespeare među Englezima za komediju i tragediju ono što su među Latinima Plaut i Seneka. Navodi drame Plemići iz Verone, Zablude, Uzaludni ljubavni trud, Osvojeni ljubavni trud, San Ivanjske noći, Mletačkog trgovca, Richarda II., Richarda III., Henryja IV., Kralja Ivana, Tita Andronika te Romea i Juliju. Shakespeare se nije ustezao od bezočnih krađa, iako treba biti pošten pa reći da su to činili i drugi dramatičari njegova doba. Njegovu Hamletu je tako prethodio jedan raniji Hamlet, čiji je autor nepoznat. Ukrao je i Romea i Juliju od Arthura Brookea koji je poemu napisao 1562., a ovaj ju je pak ukrao od Talijana koji se zvao Matteo Bandello. Kakvo vam drago posuđena je od Thomasa Lodgea. Julija Cezara i Antonija i Kleopatra uz neznatne je promjene preuzeo iz prijevoda Plutarha Sir Thomasa Northa. Jedino što nije

posuđio, preradio ili ukrao su, čini se, San Ivanjske noći, Uzaludni ljubavni trud i Oluja. U kolovozu 1596. Willu umire sin Hamnet. Ono što šekspirologe podosta zbunjuje jest što je u tri ili četiri godine nakon strašnog gubitka napisao svoja najveselija djela. Kako god bilo, razdoblje od 1596. do 1603. bile su njegove godine slave i bogatstva. Devet mjeseci nakon smrti sina kupio je raskošnu kuću u Stratfordu, osigurao grb svojoj obitelji i dobio pravo da se on i otac nazivaju gospodom. Koliko je zaradio, teško je reći; različite procjene govore da je njegova zarada u najboljim godinama mogla iznositi od 200 do 700 funta (svota od tadašnjih 30 funta ekvivalent je današnjih 15.000 funta, odnosno 150 tisuća kuna). Godine 1609. u prodaji se pojavilo izdanje Shakespeareovih soneta po cijeni od pet penija. Neki kritičari smatraju da su oni sam vrh njegova rada, no ono zbog čega su posebno zanimljivi jest što osoba koju hvale nije žena, nego muškarac. Od ukupno 154 soneta, oni od broja jedan do broja 126 obraćaju se “lijepom mladcu”, a soneti od broja 127 do 154 obraćaju se “crnoj dami”, koja mu je bila nevjerna s obožavanim momkom iz prvog dijela. Tu je i mračni lik poznat kao pjesnik-suparnik. Treba li uopće reći, nitko do današnjih dana nije otkrio tko su oni. Godina 1616. za Williama se pokazala kobnom na više načina. Najprije se u travnju njegova kći Judith udala za lokalnog vinara Thomasa Quineyja. Imala je 31 godinu i očito je ulovila posljednju priliku. Ne osobito dobru jer je Quiney nakon mjesec dana platio globu zbog nezakonitog bluda s izvjesnom Margaret Wheeler. Još gore, gospođica Wheeler je umrla rađajući njegovo dijete. Nakon nje, umro je 17. travnja i Willov šogor, a šest dana kasnije umro je i sam William Shakespeare od nepoznatog uzroka. Oporukom na tri lista pergamenta Will je ostavio 350 funta u gotovini, četiri kuće i priličnu količinu zemlje. Najslavnija rečenica u ovom dokumentu pojavljuje se na trećoj stranici, gdje je između redaka originalnog teksta ubačen novi: “Dajem svojoj supruzi svoj drugorazredni krevet s namještajem”. Šekspirolozi su se dugo svađali što bi mogla

značiti ova rečenica i kakav su odnos imali supružnici jer se Anne ne spominje nigdje drugdje u oporuci. Kreveti i posteljina bili su vrijedni predmeti u to doba i često su se ostavljali u oporukama. Shakespeareova supruga umrla je u kolovozu 1623., njegova kći Susana umrla je 1649., Judith 1662. Imala je troje djece, uključujući i sina po imenu Shakespeare, ali svi su pomrli prije nje i bez potomstva. Shakespeareova unuka Elizabeth živjela je do 1670. Udavala se dvaput, ali ni ona nije imala djece, pa je s njom izumrla loza Shakespeareovih.

Tanja Tolić

PAOLO MAGELLI rođen je Pratu, u samome srcu Toscanne, gdje je kao mlad redatelj surađivao s Giorgiom Strehlerom u Teatro Metastasio, a krajem 1960-ih je osnovao Teatro Studio pri istome kazalištu, kojega su članovi bili Roberto Benigni, Pamela Villosesi, Saverio Marconi, Francesco Nuti, Marcello Bartoli i još mnogi danas poznati glumci i redatelji. Kad mu je ponuđena državna stipendija izvan Italije, odabire Rumunjsku, jer mu se tamošnje redateljsko kazalište toga razdoblja činilo najzanimljivijim. U Bukureštu je režirao dvije predstave s kojima je pozvan u Pariz na Festival Théâtre des Nations Jean-Louisa Barraulta. Od 1974. godine živi u Beogradu, započevši odmah suradnju sa svim većim kazališnim centrima bivše države. Već prvom predstavom postavljenom u Beogradskome dramskom pozorištu Večeras improviziramo Luigia Pirandella, doživio je golem uspjeh te dobio nagradu na sarajevskom MESS-u. U Hrvatskoj se Paolo Magelli prvi put pojavio 1974. godine gostujući na Dubrovačkim ljetnim igrama s Machiavellijevom Mandragolom beogradskoga Narodnog pozorišta. Godine 1985. nastanio se u Zagrebu, gdje je angažiran kao umjetnički ravnatelj Zagrebačkoga kazališta mladih. Od tada je u različitim zagrebačkim i hrvatskim kazalištima postavio velik broj predstava, od kojih su mnoge postale antologijske; Ludi dani Beaumarchaisa — von Horvátha, Viktor ili Dan mladosti D. Jovanovića, Velika magija E.

de Filippa, Vjera, ufanje i ljubav O. von Horvátha, Višnjik A. P. Čehova, Mjesec dana na selu I. S. Turgenjeva, Ah, Nora, Nora H. Ibsena — E. Jelinek, Barbelo, o psima i djeci B. Srbljenović u ZDK Gavella, Nacija C. Sternheima, Tri sestre i Ujak Vanja A. P. Čehova, Kraljevo M. Krležo, Zagrebački pentagram grupe autora u ZKM-u, Impresario iz Smirne C. Goldonija, Na dnu M. Gorkoga u zagrebačkome HNK, Mandat N. R. Erdmana, Revizor N. V. Gogolja u GK Kerempuh. Velik uspjeh postigle su njegove redateljske interpretacije Euripidovih Feničanki, Elektre i Helene, komedija nepoznatog makarskog autora iz 18. stoljeća Buzdo te suvremeni tekstovi F. Šovagovića Cigla i Ptičice u splitskome HNK i na Splitskome ljetu, kao i komedije Marina Držića Dundo Maroje i Grižula na Dubrovačkim ljetnim igrama. Od 1989. do 1996. bio je stalni suradnik u kazalištu Wuppertaler Bühnen u vrijeme kada su dramski ansambl i grupa Pine Bausch stvarali zajedno. Od 2000-te godine surađuje s Palestinskim narodnim kazalištem u Ramallahu te izraelskim kazalištima u Tel Avivu, Akkou i Haifi. Jedno je vrijeme živio i radio u Beču, zatim je od 2003. angažiran u Staatsschauspiel u Dresdenu, a od 2010. najveći dio vremena provodi u rodnome Pratu, gdje je do 2016. bio intendant Teatro Metastasio Stabile della Toscana. Puno je radio i u susjednoj Sloveniji gdje je, među ostalim, postavio vrlo zapažene predstave Filoktet H. Müllera, Orestiju Eshila, Don Juana Moliérea, Woyzecka G. Büchnera, Zločin na kozjem otoku U. Bettija, Krčmaricu Mirandolinu C. Goldonija te dobio nagradu na festival Borštnikovo srećanje. Dobitnik je značajnih inozemnih i domaćih kazališnih nagrada i priznanja; među ostalim, kao najnagrađivaniji pojedinačni umjetnik sarajevskoga MESS-a, 2011. je dobio Zlatni lovor-vijenac MESS-a za doprinos umjetnosti kazališta, dobitnik je nekoliko Sterijinih nagrada, Nagrade hrvatskog glumišta, Nagrade crnogorskog glumišta, Vjesnikove nagrade Dubravko Dujšin te mnogih drugih. Kontinuirano režira diljem

svijeta te je postavio više od 170 kazališnih predstava na pozornicama u Njemačkoj, Italiji, Mađarskoj, Venezueli, Meksiku, Švicarskoj,

Kolumbiji, Belgiji, Makedoniji, Sloveniji, Srbiji, Crnoj Gori, Izraelu, Palestini, Rumunjskoj, Indiji itd.

HAMLET OR LITERARY HERO AS ANTIHERO OF OUR TIME

Usurpation of power. A silent coup. Crimes. Murders. Death of a ruler under unclear circumstances. False friends. Hamlet, who left his carefree days behind him. He is no longer young and naïve and has no enthusiasm of unfounded ardour of youth. He is a man with formed opinions in a time of spiritual danger. But time in Elsinore, a homeland he was away from for years while studying philosophy – passed differently. And Hamlet no longer knows nor recognises the place he returned to. The rules are different. The people he once knew are different. How to cope? Whom to trust? Should he take action? Is there a way to resist? Elsinore becomes Lovrjenac. A metaphor for what surrounds us today. Walls that enslave our minds. A place of corruption, an environment which has become hopelessly compromised by its inclination toward pretence, doubledealing, Machiavellian politics. All is extremely politicised, power and fear toy with the country's security. Eavesdropping, spying, political intrigue, betrayal, hatred, revenge...are all part of everyday life. In such a world there is no place for love. All is subject to pursuing self-interest. When it becomes clear that there are also some 'higher' interests that can be pursued, not only our own, we finally understand how Hamlet's world became such a dangerous place. All is full of puppets moving their arms in given and expected directions and intervals and thus becoming, even without intention, tools of crime. The society expects Hamlet to react. But each of us experiences given circumstances according to our individual state of mind, which

imposes one of the fundamental dilemmas – the problem of identity. Your time, place and circumstances are defined. How to react? How to take responsibility? Hamlet arrives; he no longer accepts and cannot understand Elsinore's political rules and worldview. But the fact that he is back and the very place he has returned to – define him irrevocably. His relationship with Elsinore truly is strange: he cannot cope with it, he does not want to, but it is – chronic. He cannot leave, he stays. And he is forced to make a futile attempt to preserve integrity and identity. This compulsive babbler once more tries to defend himself from deceit, various arrangements and short-lived usurpers with words. He confronts others with language. But these words become and remain only "words, words, words..." There is no place for reasoning in such environment. This results in constant misunderstanding caused primarily by his inability to understand himself in the context of time and place in which he ended up. How to face a world that you find morally unacceptable? Instead of offering a solution, he devises an escape into madness. He tries to find his way out in madness, which becomes the only meaningful agent of action because it guarantees at least temporary freedom of spirit. At the same time, his intellectual superiority places Elsinore in a wider context and moves the focus of the problem to a general level. The initial dislocation thus becomes even more horrible and definitive. He has to hide in madness in an attempt to survive, outlive, avoid drowning in the pervading rot, the rule of mediocrity. His madness, which is deliberate in the beginning, but afterwards Hamlet stops being aware of the

boundaries of his self-imposed madness, the soliloquies into which necessity has cornered his verbosity, provide space for his inner struggle. A struggle with which he confronts his internal dilemmas, which causes the ghosts of the past which inevitably follow us to appear. Before he decides to act, he tries to define and questions his relationship with them. The complexity of human nature depends on the circumstances which are imposed on it, but our *modus operandi* depends on personal decisions. Hamlet's deliberation on hypocrisy of politics, on morals, is nothing but an attempt to come up with a reason to give up revenge since his integrity does not allow the 'an eye for an eye, a tooth for a tooth' principle. Should he respond to crime with crime or find another way? But "the cease of majesty dies not alone; but, like a gulf, doth draw what's near it with it." It is too late. He is contaminated, infected with what he wanted to cure. And so our Hamlet, who is not a hero, and therein lies his quality, trapped by circumstances and time, his position and his character, is forced into the very same reaction that he has been questioning and thus tempting fate – he accidentally gets blood on his hands. His struggle will not lead to a solution. They push a sword in his hands. Poison. Blood. Too much blood for a happy ending. Time sentences him to perishment. True, Hamlet of our generation reacts when confronted with society's expectations, but he no longer has any idea – what to do after the rebellion!? How to arrange the world? But, who is happy in Elsinore? Perhaps none but undertakers. What is resolved when Fortinbras, a foreigner, rises to power in our day? What new order, morals, politics does he bring? None. Demagogy. There is no happy new life. No promised land.

Only some kind of higher politics which reflect the European identity crisis, nothing more.

Željka Udovičić Pleština

PAOLO MAGELLI was born in Prato, the very heart of Tuscany, where as a young director he collaborated with Giorgio Strehler at the Teatro Metastasio and founded the Teatro Studio within the same theatre in the late 1960s, the members of which were Roberto Benigni, Pamela Villoresi, Saverio Marconi, Francesco Nuti, Marcello Bartoli and many other wellknown actors and directors. When he was offered state scholarship outside Italy, he chose Romania because he found the Romanian director's theatre of the period the most interesting. He directed two plays in Bucharest which brought him an invitation to Jean-Louis Barrault's Festival Théâtre des Nations in Paris. He moved to Belgrade in 1974 and collaborated with all major theatres in former Yugoslavia. The first play he directed at the Belgrade Drama Theatre, Luigi Pirandello's *Tonight We Improvise*, was a huge success which brought him the award of the MES International Theatre Festival in Sarajevo. Paolo Magelli made his first appearance in Croatia in 1974 with the Belgrade National Theatre's guest performance of Machiavelli's *Mandragola* at the Dubrovnik Summer Festival. In 1985 he moved to Zagreb, where he became the artistic director of the Zagreb Youth Theatre. Since then he has directed numerous plays in Croatian and Zagreb theatres, many of which entered anthologies; *Crazy Days* based on Beaumarchais and von Horváth, D. Jovanović's *Viktor* or *Youth Day*, E. de Filippo's *Grand Magic*, O. von Horváth's *Faith, Hope and Charity*, A. P. Chekhov's

The Cherry Orchard, I. S. Turgenev's A Month in the Country, Ah, Nora, Nora based on H. Ibsen and E. Jelinek, B. Srbljanović's Barbelo, on Dogs and Children at the City Drama Theatre Gavella, Nation based on C. Sternheim, A. P. Chekhov's Three Sisters and Uncle Vanya, M. Krleža's Kraljevo, The Zagreb Petragram by a group of authors at the Zagreb Youth Theatre, C. Goldoni's The Impresario from Smyrna, M. Gorky's At the Bottom at the Croatian National Theatre Zagreb, N. R. Erdman's The Mandate, N. V. Gogol's The Government Inspector at the Kerempuh Satirical Theatre. He achieved great success with his interpretations of Euripides's Phoenician Women, Electra and Helen, the comedy Buzdo by an anonymous 18th century author from Makarska and F. Šovagović's contemporary texts The Brick and Little Birds at the Croatian National Theatre Split and the Split Summer Festival, as well as Marin Držić's comedies Uncle Maroje and Grižula at the Dubrovnik Summer Festival. From 1989 to 1996 he was a regular associate of the Wuppertaler Bühnen theatre in the period when its drama ensemble and Pina Bausch's company worked together. Since 2000 he has collaborated with the Palestinian National Theatre Ramallah and Israeli theatres in Tel Aviv, Acre and Haifa. He lived and worked in Vienna for a period of time and was subsequently engaged at the Staatsschauspiel Dresden from 2003. Since 2010 he spends most of his time in his native Prato, where he was the artistic director of the Teatro Metastasio Stabile della Toscana until 2016. He has also often worked in the neighbouring Slovenia, where he has directed very successful plays such as H. Müller's Philoctetes,

Aeschylus's Oresteia, Molière's Don Juan, G. Büchner's Woyzeck, U. Betti's Crime on Goat Island, C. Goldoni's The Mistress of the Inn and others, and was the winner of the Maribor Theatre Festival Award. He has won prestigious national and international theatre awards and accolades, including